

Неки верују да само постојање неког искушења већ подразумева и нарушавање неког нашег права на спокој или морално владање. Тако ће рећи – ето, добре девојке „морају“ да постају спонзоруше када виде све те њихове „сналажљиве“ другарице како парадирaju у „Версаће“ гардероби. Или, како данас момци „морају“ да се сналазе за кеш на сумњиве начине, да би иједна девојка уопште хтела да их погледа. Пристојни мушкарци „морају“ да изгубе контролу над својим поступцима када по цео дан гледају на улици све те намигуше у изазовној одећи. Да не помињемо све оне ресторане брзе хране са производима тако лукаво направљених мириса и укуса, да нас просто „присиљавају“ да се преједемо. Или разне тако примамљиве и доступне кредите и лаки кеш, због којих „морамо“ да се задужујемо преко главе, јер како бисмо забога без њих приуштили неки „нормалан“ живот, тј. аутомобиле, путовања, технику.

Не, богами, ништа од тога се не мора. Не мора нигде да се путује, не мора да се има аутомобил, не мора да се буде популаран у друштву. Па не мора ни да се седи у ТВ-студију и открива сопствена интима пред читавом нацијом. Нити чињеница да можете зарадити читавих 5 милиона динара уколико то урадите, значи да се вама манипулише, те да вам ђаволска моћ новца одузима слободну вољу и присиљава вас да се понижавате пред милионским гледалиштем.

Премијера новог ТВ квиза „Тренутак истине“, у коме се новчана награда стиче одговарањем на најинтимнија питања уз надзор детектора лажи, приковала је уз мале екране преко два милиона гледалаца у Србији. Већ сутрадан, у јавности је завладала права морална паника. Од захтева за забраном, преко анализа о штетности по јавни морал, до расправа о лошем укусу. Да ли се на овај начин људска природа исувише огољује? Да ли се од грешника праве хероји и свеци? Да ли се награђује искреност или хвалисање сопственим непочинствима? Да ли се угрожава приватност најближих?

Психолошки стриптиз, разголићивање интима – да ли је заиста у питању нешто потпуно ново у савременој медијској култури? Заправо, објављивање читавом свету својих најинтимнијих аспеката живота данас је најнормалнија појава, која се чак чешће вреднује позитивно него негативно, једино што је контекст овог пута нешто другачији. Јесте ли већ чули за израз „опрафикација“? У питању је неологизам који означава „експлоатацију приватног у јавној сфери као вид терапије“ за шта су, сматра се, најзаслужније емисије Опре Винфри које су револуционализовале однос приватног и јавног. Наравно, када то ради Опра, све делује тако племенито и корисно. Гости у емисији исповедају најинтимније прљаве породичне тајне, искуства злостављања, сексуалне експерименте, преваре, дебљања, мршављења, пластичне операције, они уводе камере у своје запуштене куће пуне ђубрета, отварају своје фрижидере препуне нездраве хране, а читава Америка посматра њихову катарзу. После неколико суза водитељке и публике, таман да се сви осетимо препорођеним, камера фокусира тек објављену књигу у којој исповеђени своје тајне и грехе из прошлости описује још детаљније и искреније него у

емисији, а коју можете врло лако наручити преко његовог сајта, као и мајце, шоље, подметаче...

Ни код нас исповедање интиме зарад племенитих циљева није ништа мање популарно. Недавно отварање теме квалитета услуге у породицишима на једном домаћем блогу, покренуло је праву лавину исповести жена које су, потписане именом и презименом, до детаља препричавале своја порођајна искуства – почев од клистирања и пражњења црева, преко динамике „отварања“ својих полних органа, па до проблема са измузавањем. Новчане награде наравно да није било, али је упадљива била „страст“ за исповедањем која је била много више од просте потребе за изношењем чињеница о лошем стању у породицишима.

О звездама и да не говоримо. Трновит пут до врха, преко кревета и „лешева“ супарника, уз дрогу, перверзије, насиље, криминал – има ли боље теме за аутобиографију? А политичари који пред нацијом признају своје несташлуке? Сећате ли се дирљиве Клинтонове исповести о блиској сарадњи са гђицом Левински? Медији су чак уочили да је након свега читав његов наступ задржао дозу „опрафикованости“, тј. емпатичног, исповедног стила обраћања. И српска јавност препуна је људи који су своју интиму добро упаковали и продали у облику личних исповести или таблоидних вести. За наслове као што су „Гола истина“, „Секс на екс“, „Сви моји мушкарци“, „Мој живот мој скандал“ у скоро свакој библиотеци постоје листе чекања.

Интриге нису само ствар петпарачке литературе. Традиционална уметност и популарна култура веома велик значај поклањају разоткривању „ниских страсти“ својих протагониста. Инцести, убиства, похлепа, завист, мрачне тајне – одувек су инспирисале ствараоце и привлачиле публику, што су врло добро знали и грчки трагичари, и Шекспир и Достојевски. Сетимо се само како су серије као што су „Секс и град“ или „Очајне домаћице“ обрађивале разне врсте моралних и сексуалних табуа, показујући како сви ти обични људи око нас заправо негују разне настраности, и где сваки протагониста крије неку тајну и грех, убиство, девијацију, подлост.

Неки културни критичари, попут социолога Џошуе Гемсона (Joshua Gamson) су читаву опрификовану „културу исповедања“ чак оценили као позитиван феномен, који је разним маргинализованим културним и сексуалним групама пружио видљивост у медијима и учинио да их друштво прихвати и доживи као права људска бића. Други, попут социолога Вики Ебт (Vicki Abt), ауторке књиге „Coming After Oprah: Cultural Fallout in the Age of the TV talk show“, сматрају да такви програми доводе до редеофинисања друштвених норми и брисања граница између нормалног и девијантног.

Рука која држи даљински

Пише: Јована Папан

петак, 13 фебруар 2009 13:30

